

Byske kyrka, Västerbottens län.

Viktiga händelser för kyrkan, relaterade till källor.

1870–1872	<p>Kyrkan uppfördes av sten (från Byskeberget) efter ritningar av stadsarkitekt Anders Georg Boström, från 1869. Byggmästare var Anders Peter Nilsson, Stockholm. Två kyrkklockor från F. M. Bergholtz, Stockholm (1872). Orgel tillverkad av Åkerman. Kyrkan invigdes den 13 oktober 1872.</p> <p>Inom församlingen har det funnits två tidigare kyrkor; ett kapell i Åbyn åren 1640–1741 (predikstol, numera placerad i bönhuset i Åbyn) samt ett kapell vid Ytterfors bruk, åren 1838–1866 (sedan använd som skola och lärarbostad, sedan riven, virket använt till Ytterfors skola).</p>	ATA. VF 1945-12-08
1877	*Åttakantigt gravkapell uppfört på kyrkogården.	ATA.
1913	*Två sjuarmade meterhöga kandelabrar inköpta från firman Marcus Ax, Gävle.	ATA.
1914–1916	<p>Restaurering.</p> <p>*Pannrum tillbyggt bakom koret i väster samt centraluppvärmning, efter förslag av Knut Nordenskjöld, från 1913.</p> <p>*Målningar på kleristorievåningens insida i kyrkorummet av konstnären C. M. Lindqvist, Vännäs, i bysantiniserande stil föreställande de tolv apostlarna mellan fönsterna samt den helige andes duva med strålar i taket.</p> <p>*Målningsentreprenad av firman Otto Wretling, Umeå. Vitlimmade väggar. Inredning i svagt blåa färgtoner.</p> <p>*Glasmålningar i kyrkan ritade av Otto Wretling, Umeå. Tillverkade av firman Neumann & Vogel, Stockholm.</p> <p>*Nytt orgelverk (den gamla skänkt till Fällfors kyrka). Fasaden behölls.</p> <p>*Elektrisk belysning</p> <p>*Centraluppvärmning med lågtrycksånga (Ingenjör Boberg, Umeå).</p>	ATA.
1922	*Inspektion av värmeledningsnätet av länsarkitekt Edvard Lundqvist.	ATA.
1936	* Anläggande av nya begravningsplatsen, ca 700 meter från kyrkan vid riksväg 13. Förslag av länsträdgårdsmästare Erik Söderling, Skellefteå. Fastställdes av Länsstyrelsen 1931 (korrigerad av lantmätare Nils Jönsson, Umeå 1934, bl a med urnlund).	ATA.

1938	<p>*Pannrum tillbyggt bakom koret med skorsten. Värmeledningar med varmvatten installerade, nya radiatorer (arkitekt Birger Dahlberg, Skellefteå).</p> <p>*Isolering av taket med spån. Fönstren i kleristorievåningen (överljusvåningen) försedda med dubbelfönster.</p> <p>*Begravningskapell ritat av arkitekt Birger Dahlberg, Skellefteå 1936, uppfört av tegel (eller härdad gasbetong?) och betong på nya begravningsplatsen. Innertak av trä, golv av kalksten. Yttertak av skiffer.</p>	ATA.
1940	*Restaurering av mässhake av sammet och silverband från 1850 (Ersta Diakonissanstalts Paramentavdelning).	ATA.
(1946)	*Restaureringsförslag av arkitekt K. M. Westerberg. A-förslaget med utbyggt kor över pannrum samt sakristia bakom koret. B-förslaget med allmän restaurering (mindre omfattande).	ATA.
1952	*Elektrisk klockringning (AEG, Skellefteå). *Utbyte av tornluckor mot jalousier. Godkänt av Byggnadsstyrelsen.	ATA.
1955–1956	<p>Restaurering. Arkitekt Birger Dahlberg som omarbetade två äldre restaureringsförslag från 1946 av arkitekt K. M Westerberg.</p> <p>*Putsytor renborstade. Lös puts bortknackad och kompletterad. Även på lanterninens reveterade fasader. Alla ytor kalkfärgade.</p> <p>*Justering av granitsocklar. Sockelventiler insatta.</p> <p>*Omläggning av yttertrappor.</p> <p>*Kittning kompletterad på alla fönster. Trasigt glas skulle bytas.</p> <p>*Stuprören som gick ända ner till marken, skulle kortas med 40 cm. ”Skvalskopor” av granit skulle tillföras.</p> <p>*Ny sakristia utanför byggnadskroppen, bakom koret i befintligt pannrum. Den låga pannrumsbyggnaden påbyggdes på höjden med ca 1,4 meter (lättbetong) varmed de tre korfönsterna kortades. Skorstenen revs och flyttades till motsatt del av utbyggnaden. Nytt bjälklag över pannrum av armerad betong. Yttertrappa av granit, ytterdörr av ek. Fönsterbänkar av grå kalksten (Gusta), altare av röd kalksten. Ny skiljevägg i pannrum (tegel från den gamla skorstenen skulle användas).</p> <p><u>Interiör.</u></p> <p>*Sakristian inne i kyrkorummet revs (ansågs vanprydande).</p> <p>*Dörrförbindelse mellan koret och nya sakristian.</p> <p>*De befintliga altarfönsterna skulle flyttas till den tidigare sakristians fönster.</p>	ATA.

*De främsta läktarpartierna på båda sidor om koret skulle borttagas. Läktargavlarna skulle flyttas.

*Ny trappa till orgelläktaren. Ny panel på trappväggarna på sidotrapporna samt på trapporna upp till orgelläktaren. Nya ledstänger i målat järn. Ändring och komplettering av gradiner och bänkkuppställning på läktaren.

*Brudkammare iordningställd till höger om ingången.

*Kapprum för kyrkokören.

*Installerande av toaletter. Kalkstensplattor utlagda på toalettgolven.

*Städ och förrådsutrymmen anordnade under läktartrappor.

*Predikstolens sänktes.

*Nytt trägolv i koret. I övrigt återinlades det gamla golvet som maskinputsades (linoliumgolv under bänkarna samt ekparkett i gångarna planerades men utfördes ej).

*Det inre korgolvet skulle höjas.

*Kalkstensplattor i vindfång.

*Lös och skadad puts skulle bortknackas och med ny puts igenlagas. Alla putsade ytor skulle kalkfärgas (i kulör som bestämmes?).

*Dekoren på lanterninens väggar, av C. M Lindqvist (1916), restaurerade av Helge Holmlund, Ursviken.

*Komplettering av värmeanläggningen. Nya radiatorer som ej skulle vara högre än altarringen. Vägghyllor över radiatorerna förespråkades för att inte riskera nedsmutsning av väggarna.

*Ombyggnad av bänkarna med bredare sits och större lutning. Bänkvståndet ökade från 75 cm till 85 cm. Bänkskärmar skulle kompletteras med nya.

*Alla gamla oljefärgsytor på pelare, läktarbarriär, fönster, dörrar, altarring, orgelhus skulle ommålas sedan lös färg borttagits. Vissa partier skulle behandlas polykromt. Bänkar, bänkskärmar, predikstol skulle ommålas helt i oljetempera i flera färger.

*Dopfont ommålad polykromt.

*Knäfallsdynor till altarringen skulle täckas med kalvskinn eller hemvävt linne.

*Ombyggnad av orgeln enligt förslag av orgelbyggare Olof Grönlund, Gammelstad. Nytt orgelverk i den ursprungliga fasaden. Nytt ryggpositiv insatt i läktarbarriären.

*Förslag till alturväggens prydnad, av konstnären Torsten Nordberg, godkänt av Byggnadsstyrelsen: tre stycken alseccomålningar på alturväggens igenmurade fönsternischer. Den befintliga glasmålningen i korets mitt fönster flyttades till mittfönstret på vänstra sidan om altaret.

*Ny glasmålning på högra sidan om altaret (Kristi uppståndelse).

*Glasmålning i sakristian av Torsten Nordberg med motivet ”Jesus i Getsemane”. I övrigt fönster av antikglas i sakristian.

	*Ny elektrisk belysningsarmatur, från Böhlmarks lampfabrik. Belysning under läktaren, ljuskrona med överbelysning i brudkammaren, ytterbelysning (två lyktor), ommontering av gamla ljuskronan i kyrkans mitt. Även planerades strålkastare i koret samt enklare armatur av standardtyp i vapenhuset, vindfång och ingången vid sakristian.	
1961	*Utvidgning av nya kyrkogården, förslag från VAB, Umeå från 1959. Den befintliga skogen skulle bilda en ram kring ett öppet fält i mitten. *Samtliga tak omlagda med kopparplåt (senaste omläggningen 1992). *Nya urtavlor och siffror.	ATA.
1963	*Lagningar av sprickor i putsen aktuellt.	ATA.
1967	*Invigning av dopplats i kyrkan. *Ny dopfunt.	ATA.
1964–1965	*Begravningskapellet på norra begravningsplatsen tillbyggt åt söder, enligt det första förslaget av arkitekt Birger Dahlberg, Skellefteå 1963. *Planläggning av Norra kyrkogårdens östra sida. *Ekonomibyggnad uppförd norr om begravningskapellet (1977, flyttat längre norr ut).	ATA.
1971	*Tillstånd för omläggning av vissa gravkvarter närmast E4:an på nya begravningsplatsen, godkänt av RAÄ. Grusgångar och inhägnader med häckar skulle ersättas med öppna gräsytor och gångar av skifferplattor.	ATA.
1972–1975	*Omlägningsarbeten på Byske gamla kyrkogård (Trädgårdstekniska byrån, Umeå). *Omläggning av grusgravar på området östra del till gräs. Häckomgärdade grusgravar i området mitt skulle ersättas av vidgade häckrum med hel gräsmatta. De tvärgående grusgångarna skulle ersättas med plattgångar av skiffer.	ATA.
1977	*Utvidgning och markplanering på nya kyrkogårdens norra del (Trädgårdstekniska byrån, Umeå 1976). *Förslag till personalbyggnad på den utvidgade kyrkogården (VAB, Umeå). *Parkeringsplatser. *Flyttning och ombyggnad av ekonomibyggnaden i anslutning till den nya personalbyggnaden. *Fast handikappramp med räcke till begravningskapellet. *Klockstapel vid begravningskapellet på nya kyrkogården.	ATA.
1981	*Nya dynor i bänkarna.	ATA.

1986	<ul style="list-style-type: none"> *Kororgel från Grönlunds, placerat på ett hjulförsett podium. *Avkortning av ett sidobänkkvarter med en bänkrad samt borttagande av en bänkrad i ett av mittkvarteren. Detta i samband med kororgelns placering (åtgärden godkändes då bänkkvarteren hade ändrats på 1910-talet och 1950-talet). *Byske kyrkstad, från 1870-talet, byggnadsminnesförklarad. 	ATA.
1988	<ul style="list-style-type: none"> FFNS Arkitekter i Skellefteå. *Hk-toalett i vapenhusdelen (genom ombyggnad av läktartrappan och befintligt förråd). *Kyrktorg anordnat under orgelläktaren (genom borttagande av två bänkrader under läktaren. Flyttning av trappuppgång). *Skärmvägg uppsatt som avgränsare med kapphyllor. *Handikappramp av granit och smidesräcken vid ingången. *Ändringar på entréns trebladsdörr. *Automatiskt brandlarm. *Bänkgavlarna målade i en varmt röd färg. 	ATA.
1991	<ul style="list-style-type: none"> *Förslag till körplats där dopplatsens varit placerad (sedan 1967), till höger om altaret. Den befintliga dopfunten skulle ställas undan och en äldre dopfont skulle få plats framme i koret. 	ATA.
1992	<ul style="list-style-type: none"> *Uppfräschning av fasaden (om målning) *Nytt koppartak. *Förgyllning av tornprydnadens kors, glob och spira. *Restaurering av orgel. 	ATA. Norra Västerbotten 1992-05-22.
1994	<ul style="list-style-type: none"> *Rengöring av tak, väggar och snickerier (FFNS, Skellefteå). *Rengöring av dekormålning i lanterninens tak. *Mindre putslagningar i kyrkorummet (kalkbruk) och bättringsmålning med emulsionsfärg. *Vindfång och väggar i trappor till läktare ommålade (i samma kulör som tidigare). *Bänkar och läktarbarriär rengjorda och bättringsmålade samt behandlade med halvolja (blandning av 50 % linolja, 50 % aromatfri lacknafta och lite xerotin). *Delvis ommålning av predikstol och altarring. Ny klädsel på altarringen. *Målning av fönsterbågarnas insidor (Linoljefärg, Credo blank, borttagande av äldre färglager). Kittning av fönster. *Golvytor av trä avslipade för hand och fernissade. Brudkammarens eklamellgolv omlackat. *Målning av bänkgavlarna i oljelasyr, i mörkare kulör. Enkel roströd ådring tillförd. Marmorering skulle ske i överensstämmande med bevarad målning på läktarbänkarnas gavlar. *Nytt skyddsräcke på läktarbarriären. *Nya högtalare. *Ny VVS-utrustning. 	ATA.

1999	<ul style="list-style-type: none"> *Byte av yttertak på gravkapellet (från 1877), på gamla kyrkogården. Taket som var täckt av falsad järnplåt av obestämd ålder, skulle bytas till enkel falsat galvaniserad plåt. *Installerande av jordvärme. *Byte av klockmotor till stora klockan.	ATA.
------	---	------